

KAITSE KODU!

16. märts 1929

NR. 11

Hind 20 senti

SARU.

Tänases numbris:

- V. Neggo: Valimised lähenevad.*
— *Kaitseliit kinnitab oma erapooletust.*
— *Kui riigikogu arutas kaitseliidu toetamise seadust.*
- R. Kalaja: Läksid.*
— *Mehhiko rahutuste keerises.*
- V. Neggo: Tüse Eesti mees on lahkunud.*
- O. Lõvi: Otepää võišlused — kaduva talve viimne triumf.*
- E. L.: Harjulaste suusaretk Tallinnast — Tartu — Otepääle.*
— *Külastena vennasraha suusapäevil.*
— *Soomlaste muljeid Rakvere suusapäevist.*
— *Leedu kaitseliidu asutaja Vl. Putvinskis †.*
- O. K. Lääne maleva pealikute informatsioonikursus.*
- Mailo Talvio: Kured.*
— *Male.*

Põllumajanduslik Keskühisus „ESTONIA“

PEAKONTOR: TALLINNA, JAANI TÄN. 6

Telegr. aadr. „ZENTRESTONIA“

Kõnetraadid: juhatus — 18-91, 20-94, 25-19.
kaubaosak. — 20-90, võikaub. osak. — 33-65.

Oma kapitali üle 600.000 krooni

Liikmeid-piimaühinguid 215.

Ostab piimatalitusest võid, kaseiini ja muid piimasaadusi.
Soovitab piimatalitustele piimatööstusmasinaid ja tööstus-
tarbeid.

Karjapidajatele jõutoitu.

Oma kauplused Tallinnas: 1) Jaani t. 3 — Tel. 8-45
2) Müürivahe 10 — „ 23-09
3) C. R. Jakobsoni 4 — „ 5-18

MÜÜGIL VÕI, PIIM, JUUST, MUNAD, VORSTID, SINGID,
KONSERVID J. N. E.

KAITSE KODU!

Tellimishind: aastas 6 krooni,
poolaastas 3 krooni, veerand-
aastas 1 kroon 50 senti, kuus
50 senti.

Üksik number 20 senti.

Kuulutuste hinnad. $\frac{1}{3}$ lehek.
40 krooni, $\frac{1}{2}$ lehek. 20 krooni,
 $\frac{1}{4}$ lehek. 10 krooni ja $\frac{1}{8}$ lehek.
5 krooni. Esimese kaane sise-
külg 50%, tagumise kaane välis-
külg 100% kallim.

Nr. 11.

Ilmub üks kord nädalas.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella $\frac{1}{2}$ 9—10 h. Kaastöö arvatakse ainult siis tasuta alla, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markeerimata käsikirju alal ei hoita.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap. Vastutav toimetaja: kol.-ltm. J. Maide. Tegev toimetaja: L. Sõerd.

Valimised lähenevad.

Kaitseliidu erapooletus olgu meile püha. Kaitseliitlane olgu kultuuriline võitleja.

V. NEGGO.

Lähenevad uue riigikogu valimised. Selle eel käib äge erakondade kihutustöö. Erakondlikud kired löövad lõkkele, algab üksteise materdamise aeg. Kasutatakse ära iga väiksemgi võimalus kallaletungiks vastaspoolele. Kui on valitud uued mehed ja naised, kes asuvad Tallinna Toompeale valitsema riiki oma parema äranägemise järele, siis vaid rauguvad kõrgelt veerevad erakondlikud lained, torm muutub vaikseks, kantakse rahva hulgast riigikokku ja tekib seal jälle kriise ja pahameelt rühmade vahel.

Tekib küsimus, kuidas peaks kaitseliit ja naiskodukaitse, kaitseliitlane ja naiskodukaitse liige suhtuma valimiste eelpäevil möllavasse erakondadevahelisse võitlusse ja valimistesse endisse.

Nagu leiame teisel samas „Kaitse Kodu!“ numbris avaldatud kaitseliidu ülema käskkirjas, on ja jääb kaitseliit poliitiliselt erapooletuks organisatsiooniks riiklikul pinnal seisvate erakondade suhtes.

Sellele põhimõttele peab tugenema kogu meie ülesastumine ja tegutsemine, olgu see kus tahes.

Sellest seisukohast lähtudes on kõigepealt selge, et kaitseliit kui seesugune ja kaitseliitlane kui sellane ei tohi end lasta kiskuda erakondliku võitluse tuultepöörisesse, vaid peab püsima kindlasti ja vankumatult oma kindlal, püsival erapooletuse aluspinnal.

On täiesti selge, et nii mõnigi erakonnategelane oma isiklike huvide hüveks tahaks kasutada ära meie suurt ja laiaulatuslikku kaitseliidu organisatsiooni, tahaks tema abil endale luua paremust. Aga meie ei tohi seda lasta sündida. Meie peame olema teadlikud oma kõrgetes sihtides ja ülesannetes ja jääma kindlaks.

Seepärast siis, iga kaitseliitlane ja naiskodukaitse liige, hoidu piinlikult, eriti veel valimiste-eelsel ajal, olles kaitseliidu teenistuses või kandes selle väliseid tunnuseid, igasugu

sest väljendusest või sammust ühe või teise erakonna kasuks või vastu. Astu vahele vaid siis, kui selle erakonna tegevus peaks olema lausa riigivastane, sest siis on sinu vahelesegamine otse sinu kohuseks. Selleks oledki sa kaitse-liitlane või naiskodukaitse liige.

Et võtta igasugune võimalus kas või kogemata eksida kaitseliidu erapooletuse põhimõtte vastu, keelis kaitseliidu ülem valimiste-eelseks ajaks üle maa ära igasuguse sõnalise propaganda tegemise kaitseliidus, ei tohi sel ajal korraldada ei kaitseliidu kõnekoosolekuid ega pidada ka kõnesid igasugustel kaitseliidu pidustustel ja muudel kokkutulemistel. Sest mõnele, võib-olla isegi täiesti erapooletult mõeldud ja ilmsüütule sõnale võivad isikud, kes meisse ei suhtu heatahtlikult, kellele oleme pinnaks silmas, või ka lihtsalt isiklikkudes huvides, külge pookida värvingu, mis annab talle sootuks teise mõiste, erapooliku ilme, ning võivad seda kasutada oma erakondlikkudes huvides.

Seepärast käigem valimiste-eelsel ajal kaitseliitlastena vana Eesti tarkussõna järele: „Rääkimine on hõbe, vaikimine aga kuld“.

Aga, ütlete ehk teie, kes te kuulute kaitseliidu ja naiskodukaitse ridadesse, olen ju sama vaba riigikodanik kui teised, kas siis mina ei tohi võidelda oma tõekspidamiste eest poliitilisel alal, kas mina ei tohi võtta osa erakondlikust tegevusest?

Aga muidugi. Eraisikuna, kaitseliidu teenistuskohustest vabal ajal, ajal, mil me ei kannu mingit välist kaitseliidu tunnusmärki. Sel ajal oleme õigustatud, tihti isegi kohustatud talitama poliitilisel areenil, astuma välja oma tõekspidamiste eest, võtma osa igast oma mõtteosaliste aktsioonist.

Kuid jällegi ainult siis, kui see kannab kultuurilist, uhkele, iseõedvade, vabale rahvale vääriolist laadi. Sest niipalju peame ka oma teenistusest vabal ajal jääma kaitseliitlasteks, et me ei luba ebasüüdsat ülesastumist, ebakorrektsid väljendusviise, alatuid kihutustöö võtteid. Väärkaiks ja vääriolisiks sellele rahvale, kelle vabaduspüüde kehas-tusena tekkis ilmale meie kaitse-liit, peame olema alati. Sellasteks peame kasvatama ka neid, kes seda ehk veel ei ole, kes seda tihti peale kipuvad unustama.

Võideldgem, ent võideldgem kultuuriliselt!

Kaitseliit kinnitab oma erapooletust.

Vajab aastas 738.810 krooni. Kaitseliidupäev pühitsetakse käesoleval aastal Narvas.

Reedel, 8. märtsil, pidas kaitseliidu ülem instants, keskkogu, milles on esindatud kõik maa-levad ja kaitseliitu toetav seltskond üle maa, oma koosolekut.

Tähtsamaks küsimuseks osutus eelarve vastuvõtmine. Kuna eelarvega tihedalt on seotud riigilt sellekohase seadusega antava toetuse suurus, mis lähemal päevil riigikogus tuleb alles kolmandale lugemisele, siis ei teadnud keskkogu ka, missuguse summaga ta tulevikus kindlasti võib arvestada. Seepärast otsustati eelarve läbivaatamist toimetada kaitseliidu tungivate elunõuete seisukohalt, püüdes sealjuures äärmise kokkuhoiu poole. Ent eelarvet arutades ja kõigekülgselt ning üksikasjaliselt kaaludes ei suutnud keskkogu siiski leida ühtki punkti, mis oleks võimaldanud vähematki kärpimist. Mida sel alal võimalik oli teha, oli tehtud juba keskjuhatuses ja vanematekogus. Hoopis selle vastu, keskkogu ei saanud teisiti kui pidi eelarvet veelgi suurendama 15.000 krooni võrra, kuna eelarves polnud nähtud ette laskeharjutusteks saadavate padrunite ümberlaadimist. Praegu

saadavad padrunid on nimelt tihti hoopis kõlbmatud ning ei võimalda kindlat laskmist, seega ka mitte laskmise oskuse tõstmist harjutamise teel. Eriti halvad on padrunite tongid, ka püssirohi on mitmekesine. See aga mõjub halvavalt kaitseliitlastele, kellel kaob ind ja püüd laskeharjutustest osavõtuks. Seda kõike võttes arvesse otsustas keskkogu võtta eelarvesse 750.000 padruni ümberlaadimise kulu, 15.000 krooni. Selle tagajärjel kasvas eelarve üldsumma 738.810 kroonini.

Aruannete kinnitamisel, mis sündis ühel häälrel, leiti, et kaitseliidu keskjuhatus on vahetpidamata toiminud äärmise kokkuhoiu põhimõtte järele, millega ka on seletatav, et kahe aasta jaoks määratud summadega on läbi saadud tervelt 4 aastat ja 3 kuud.

Kuulates ära kaitseliidu ülema ettekande eelmisel päeval riigikogus aset leidnud vaieluste kohta kaitseliidule toetuse määramise küsimuse arutusel kinnitas keskkogu ühemeelselt, et ta end tunnistas täiesti solidaarseks kaitseliidu ülema korraldustega, millega ta kaitseliit-

lastele korduvalt on keelanud esineda ametlikult kaitseliitlasena igasugustel erakondlikudel koosolekutel, koosviibimistel, esinemistel või muudel korraldustel ja alati on rõhutanud kaitseliidu täielist erapooletust kõigi riiklikul pinnal seisvate erakondade suhtes, jättes kaitseliitlastele eraisikuna kaitseliidu teenistusest vabal ajal võimaluse tegutseda vabalt vastavalt oma töökspidamistele poliitilisel alal.

Tallinna maleva esindajate arvamist, et kaitseliidupäeva käesoleval aastal Narvas ei tarvitseks pühitseda ja üldse tulevikus päeva pühitsemist tuleks toimetada üle 3—5 aasta, ei poolda rõhuv enamuse koosolijaid. Leitakse, et iga-aastane kaitseliidupäeva pühitsemine üle-riiklikult kogu kaitseliidu liikumisele on väga kasulik, ta levitab sportlikku liikumist, eriti maal, ta kasvatab kaitseliidu organiseerimisvõimet, annab uut hoogu ja elu kaitseliidu te-

gevusele, näitab kaitseliidu võimeid ja jõudu ning ta suurt tööd. Seepärast otsustati kaitseliidupäeva käesoleval aastal ikkagi juba kokku-seatud kava järele Narvas pühitseda, millega leppisid viimaks ka Tallinna maleva esindajad.

Lõppeks tuleb tähendada, et kaitseliit oma töös ja tegevuses on kasvanud selliseks riigikaitse mõttes tähtsaks ning sealjuures kõigiti rahvaliseks organisatsiooniks, milleta Eesti riiki nagu enam ei suudagi ette kujutada; selle tõsiasjaga tuleks ka tõsiselt arvestada riigikogul, kui ta asub kaitseliidu toetuse määramise seaduse kolmandale lugemisele.

Keskjuhatuses vanuse järele välja langedud hra K. Päts valitakse ühel häälel keskjuhatusse tagasi. Keskjuhatuses tagavaraliikmeteks valitakse vanad — Tartumaa maav. esimees E. Saar ja riigisekretär K. Terras — tagasi. Samuti valitakse revisjonikomisjoni tagasi endised: hrad E. Saulep, Fr. Uibopuu ja J. Lepp.

Kaitseliidu ülema käskkiri nr. 8. Tallinnas, 11. märtsil 1929. a.

§ 1.

Lähenevad riigikogu valimised. Kaitseliidule on kallimaks varaks ta täieline erapooletus riiklikul pinnal seisvate poliitiliste erakondade suhtes. Valimiseelsete päevade erakondlikkude kirgede keerises võiks aga mõnigi kaitseliitlane ehk unustada selle meie põhimõtte. Et võtta igasugune võimalus kas või kogemata eksimiseks selle põhimõtte vastu tuletan meele oma endisi korraldusi sel alal ja ühtlasi keelan ära riigikogu valimise eelseteks päevadeks, 15. märtsist kuni valimiste lõpetamiseni, igasuguste kaitseliidu propagandakoosolekute korraldamise ja kõnede pidamise kaitseliidu pidudel.

Samuti tuletan veel kord meele kogu kaitseliitlasteperele, et ükski neist erakondlikudel koosolekutel, pidustustel või muudel koosviibimistel ei tohi esineda ametlikult kaitseliitlasena ega kaitseliidu mundris või märgiga, kuigi see sünniks väljaspool kaitseliidu teenistust. Kaitseliit on kogu riigi kodanikkude kaitseks valvel ja ei tohi seepärast

neis äratada muljet, nagu eelistaks ta üht erakonda rohkem kui teist.

Muidugi on siinjuures arusaadav, et igale kaitseliitlasele Eesti vabariigi kodanikuna eraisikuna on alati vaba voli tegutseda ka erakondlikul alal, võideldes ausasti oma töökspidamiste eest.

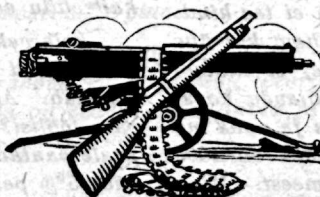
Olgu lõpuks veel tähendatud, et ükski kaitseliitlane ärgu unustagu oma kodaniku kohust ja ärgu jätku andmata oma häält eelolevatel riigikogu valimistel.

Kui peame kindlat erapooletust kaitseliitlastena, siis ei jäta meie rahvas seda hindamata ja hoiab alati sooja südamega meie poole, toetades meid meie sihtide taotlemisel.

See aga oleks kasuks meie riigile, meie rahvale ja kaitseliidule endale.

Alla kirjutanud:

J. Roska,
kindral-major,
kaitseliidu ülem.

... Asun hädletamisele. Kes on rahaasjanduse komisjoni ettepaneku poolt — anda kaitseleidele iga aasta rahalist toetust 650.000 krooni suuruses, palun kätt üles tõsta. Täna! Nähtava hüllemusega on see seadus kolmandal lugemisel vastu võetud...

KUI RIIGIKOGU ARUTAS KAITSELIIDU TOETAMISE SEADUST.

Märtsikuu 12. päeval 1929. a. võttis riigikogu rahaasjanduse komisjoni ettepanekul 3. lugemisel vastu kaitseleidu toetamise seaduse alljärgnevas redaktsioonis:

§ 1. Kaitseleidele antakse iga aasta riigi poolt rahalist toetust. Aastase toetusraha suurus määratakse kindlaks iga viie aasta peale ette.

Toetusraha võetakse sisse riigikantselei eelarvesse.

§ 2. Toetusraha kasutamise eelarve ja aruanne kinnitatakse vabariigi valitsuse poolt sõjaministri ettepanekul.

§ 3. Esmese viie aasta peale, arvates 1. aprillist 1929. a., määratakse iga-aastaseks toetuseks 650.000 krooni.

Selle seaduse arutamise puhul 2. lugemisel avaldasid rahvasaadikud kaitseleidu kohta järgmisi arvamisi:

Riigikogulise A. VEICER.

... Edasi teame, kui räägime siin toetuse andmisest kaitseleidele, et see toetuse kulu — ma ei tea kindlasti, kas 60, 65 või 72 miljonit — on vähem kui ühe rügemendi ülalpidamise kulud. Teie teate, et kaitseleide on 28.000 meest. Kui meie läheme sõjaväe koosseisu juure, mis ei ole mingi riiklik saladus ja mida ma võin siin puudutada, siis näeme, et sõjaväes on 1000 ohvitseri, 3800 allohvitseri ja 13.500 reameest. Minu härrad, meil ei ole pikemat aega olnud tagavaraväelaste teenistusse kutsumist ja kordamise õppusi, sest kaitse-

leid võtab selle ülesande oma peale. Minu arvates tuleks meil eelarvet kuni 200 miljonit senti suurendada, kui kaitseleitu ei oleks.

Eelarvekomisjonis töin ma üksikuid arvusi ette ja näitasin, et kaitseleid oma koosseisu poolest 15% töölisi sisaldab. Aga minu härrad, õelge, palju on punases väes töölisi? Aruanded näitavad, et kõigi jõupingutuste peale vaatamata on saadud viia oma tööliste arvu punaväes 5% pealt 18% peale. . . Ma ütlen, see on tähtsam seadus, mis riigikogu oma terves koosseisus, seinast seinani, peaks vastu võtma. (Vahelhüüe: õige!)

Riigikoguliige J. DAIN.

Pea tähendama, et meie kaitseliit, kui ta soovib saada rahvalikumaks organisatsiooniks ja kui ta soovib näha, et temast kõik kodanikud, kes riigikaitse kohustusi kannavad, osa võtaksid, siis peaks ta jääma erapoole-tule pinnale. . .

Omalt poolt võin öelda, et pean kaitseliitu kui riiklikku organisat-siooni väga tarvilikuks.

Mis puutub kaitseliidu organiseerimisse 1925. a., siis . . . on arusaa-dav, et esimese detsembri riigipöörde katse meie rahvaväe ülemad paiskas nii ütelda reaktsiooni mõttele ja selle tõttu siis, kui kaitseliitu organiseerima hakati, siis otsiti sinna võimalikult parempoolsemat elementi.

Riigikoguliige J. SOOTS.

Meie kaitseliit on suur, um-bes 28 000 inimest. Nende üle on ainult 68 juhti, kes alalist palka saavad. See tähendab, et ühe pal-galise juhi peale tuleb umbes 400 inimest. Teised juhid teenivad kõik ilma palgata.

Kui nüüd võtta arvesse veel päevad ja aja, mis seltskond kulutab kaitseliidu toetamise peale, siis on arvatud välja, et tuleb aastas umbes 100 miljonit senti. Tähendab riik annab 65 miljonit senti, aga seltskond ise annab 100 miljonit, tähendab, rohkem kui riik. Edasi pean ütleva, et Vil-jandis on propaganda pealik sotsialistlike vaadetega isik, samuti ka Võrus. Kuna nad kaitseliitu tunnustavad tarvilikuks, siis kaitseliidu juhatus ei ole nende isikute propandapealikuteks nimetamiseks teinud mingeid takis-tusi ja maksab neile sõidurahasid kui maksetakse maleva pealikutele.

Riigikoguliige J. FUKS.

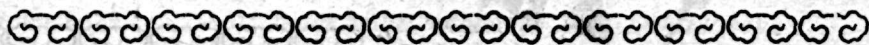
Kaitseliit on väga tarvilik organisatsioon, ta ei ole kellelegi sundaollik, vaid vabatahtlik, kuid temast osanõtmist peab kõigile soovitavaks pidama ja vastuvõtu juures ei tohiks mõelduandev olla inimmeelsus, vaid isamaalsus. Meie nõuame, et riigikaitse sõjavägi, niisamuti ka kaitseliit peavad olema väljaspool erakondlist poliitikat ja igasuguseid intriige.

Ei võiks kellelegi kahtlust olla selle üle, nagu ei oleks meil kaitseliitu tarvis. Ta on tarvilik mitte üksnes selleks, et ei korduks meil 1. detsem-ber 1924. a. kurvad sündmused, mis on jätnud sügavad jäljed meie riigi-ellu. Kaitseliit on tarvilik ka selleks, et noori välja õpetada ja peale seda, kui sõjaväelane on tegeliku sõjaväeteenistuse läbi teinud, on tarvis, et nad neid teadmisi, mis nad sõjaväes omandanud, ära ei unustaks, vaid neid täiendaksid kaitseliidust osavõtmisega.

Riigikogu liige J. TÕNISSON.

On iseenesest mõistetav, et meie kõigiti toetame seaduseelnõu ja toetame täies ulatuses, sest kõigist uskumatutest vastuväidetest jääb meil kaitseliit ikkagi niisuguseks üldriiklikuks ja rahvuslikuks organisatsiooniks, mille toetamiseks raha peab leiduma eelarve korras. See summa on üles-annetega võrreldes, mida kaitseliit teostab meie rahvusliku julgeoleku tee-nistuses, nii väike, et meie iseäranis kaitseväge kuludega võrreldes sin ei saa ülepea kõneldagi, nagu võidak siin seda kuidagi viisi suureks, liiatigi üleearuseks pidada.

Kaitseliit võimaldab kodanikkudele endid treneerida riigikaitse ja rahvusliku julgeoleku teenistuse jaoks. Kui on tarvis, astuvad mehed välja ja on selleks valmistatud ja organiseeritud ette.

Riigikoguliige K. AST.

Üldiselt on selge, et rahva relvastamine on kõige parem riiklik kaitsevahend. Rahva relvastamine et ole kuidagi viisi demokraatlikkude tõekspidamiste vastane nähe, vaid mida suurem on rahva üldine relvastamine, rahvalik relvastus, seda tugevam on ka demokraatlikkus ise, seda tugevam on rahvas.

Vaatame mujale, võtame nähteid teistest riikidest. Seal näeme, et kaitseliit on saanud ainelist toetust hoopis suuremas ulatuses kui meil.

Teie ütlete, et kaitseliidus on palju töölisi. Minul on teada mitmed malevad, kus on ka töölised, erandid tulevad ette igalpool. Ma tean niisuguseid juhtumeid, kus sotsialistlik muusikakoor on käinud kaitseliidu peol mängimas ja ka kaitseliidu muusikakoor on käinud mängimas sotsialistlikul peol. Mina ei ole sellel arvamisel, et peaksime kaitseliitu lammutama.

Riigikoguliige J. LAIDONER.

On üldiselt kõigile arusaadav, et niisugustel tähtsatel momentidel kaitseliidu elus, nagu täna, kus tema toetussummade

määramine päevakorras, peame kaitseliidu tarviduse peale vaatama täiesti lahiste silmadega. Meie ei või panna oma sõjaväe peale neid lootusi, et ta sisemise julgeoleku kaitseks alati oleks tugev jõud. Meie võime ju tagasi minna pika teenistuseaja sisseseadmise juure, aga seda ei luba meie aineiline jõud. Mida peame siis tegema? Peame otsima mingisugust teist jõudu, mille võime välja viia sisemise julgeoleku kaitseks. See teine jõud on politsei, aga meie teame jällegi, kui palju see maksab. Nii siis meie olukord nõuab, et meie peame looma mingisuguse teise organisatsiooni. Sarnane organisatsioon tekkis meil kaitseliidu näol.

Mis on tema head küljed? Kõige esimene hea külg on see, et tema seisab koos nendest inimestest, kes vabatahtlikult ohverdavad oma jõu riigi julgeoleku kaitseks. Teine hea külg on see, et ta on odav. Fakt on see, et kaitseliidu organisatsioon maksab meil 720.000 krooni ja kaitseväe organisatsioon 18.000.000 krooni.

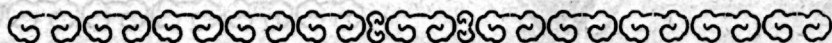
Riigi julgeolek ei seisa ainult selles, et temal on sõjavägi, vaid ripub ära sellest, missugune on tema sisemine kord ja julgeolek. Praegusel korral on meie suurimaks sisemise julgeoleku teguriks kaitseliit. Kui kaitseliitu ei oleks, oleks meie sõjaväel üksi väga raske.

Siin on juhitud tähelepanu kaitseliidu üksikute puuduste peale. See on loomulik, et niisugused organisatsioonid, kus 25.000 inimest vabatahtlikult tegutsevad, et seal on igasugust elementi koos. Kaitseliitlased on need samad meie omad kodanikud ja need väärnähtused, mis tulevad ette kodanikkude keskel, tulevad ette ka kaitseliidus.

Minu arusaamise järgi on kaitseliit püüdnud kokkuhoidlikult elada, ja etteheiteid teha, nagu oleks ta pillavalt toiminud, seda mina kuidagi viisi teha ei julgeks. Praegu on välja kujunenud, et kaitseliidu eelarves on ette nähtud kulused 720.000 krooni. See eelarve on läbi kaalutud mitme asutuse poolt ja ka vanemate nõukogu vaatas selle läbi ja ei leidnud võimalikuks midagi kustutada. See on praeguse kaitseliidu, selle nivoo, alalhoidmiseks tarvis.

Riigikoguliige A. JÕEÄÄR.

Minu isiklik seisukoht on see, et riigi eelarve korras kaitseliidule toetuse määramine üldse kuidagiviisi õigustatud ja põhjendatud ei ole ja sellepärast tuleks see seaduseelnõu tagasi lükata juba esimesel lugemisel. . .

Riigikogulise J. HÜNERSON.

Mina pean ütleva, et kodanikkudel on tarvis palju julgust, et kaitseliidust osa võtta. Ja sellepärast on ka teisi, kes nii õelda kahtlevad ja nende vaadete tõttu, mis arvustajatelt tulevad, jäävad kaitseliidu vastu külmaks. Ikka ja ikka on tarvis seltskonna keskel rõhutada tema tähtsust ja on ka tarvis, et meie riigivõimu esindajad ja tegelased, autoriteetlikult otsustaksid, et kaitseliit meile tarvilik on riiklikult seisukohalt, mis annaks kinnitust neile aktiivsetele kaitseliidu tegelastele ja annaks virgutust teataval viisil seltskonnale osa võtta kaitseliidust. Õeldakse, et niisugune virgutav ja vaimustav sõna on küllalt nende kahtluste ees, kui autoriteetliku võimu tegelaste poolt on tunnustatud, et meie oma tööd jätkame ja ja jõudu pingutame, mis teataval viisil ka ohver on.

Riigikogulise M. KRENTS.

Lugupeetud rahvasaadikud, kaitseliit, Eesti vabariik ja tema kodanikud! Sel ajal, kui omakaitse 1917. a. asutati, olin ma ta liige, samuti kui kaitseliit sõjaväljale läks, sest ma tundsin ta tarvidust. Kuid praegune kaitseliit? Ma ei saa aru, et ta praegu nii ülitarvilik on, et tema jaoks eelarvesse summasid võetakse (J. Tõnissoni vahelhüüe: Siis oleksite Teie enne kõnelema tulemist pidanud läbi mõtlema.) Ma ütlen, et praegune kaitseliit on eraorganisatsioon, niisama kui tuleõrjujad, kui käsitöö avitamise seltsid. (J. Tõnisson: Noh, kui Teil tuli takus on, küll Teie siis teate, mis see väärt on.)

Ma ütlen, meie oleme kaitseliidus kuni 50—60 eluaastani ja meie peame minema ja läheme, kui vaja. . . (J. Hünerson: palja käega lähete kaitsma või?) . . . Olge head, lubage püss, ma sihin ka sinna poole, kui tarvis on.

Läksid . . .

R. Kalaja.

Pikk tääkide terasrida
maanteel heinamaa ja põllu vahel.
Üks—kaks! Üks—kaks!
Vabiseb maa.
Liigub inimahel
vastu sünget ida.
Õhus väriseb kahuri kauge raks.
Sammub sõjarada julge lootus ja iha,
sammub noor, tuline veri ja viha.

Piki noori kasetüvi tõuseb laul —
ei ses kurbust, ei nuttu:
„ . . . tagasi ma võitjana kord tulen
või langen, ma!“
Kes neist aga langeb, kes tuleb?
Kaovad kevadõhtu uttu,
kaugemale, kaugemale hajub laul.
Sellele surm kui tenorit vahele huikaks,
mõni süda kui viimast tukset tuikaks.

Toetab naine vastu leinakaske
väsind käed ja ripsmeil väriseb pisar.
Kas ka tema laulab laulu sama —
tema — seal, kust kostab surma tantsumuusik.
Või ehk suletud ta suu ju igaveseks? . . .
Kas ta tuleb, tuleb iial kallistama
poega, kes veel kordki pole näinud isa?
Võtab ise jälle saha, mis nii raske —

higi meie põllu väeks ja veri pühitsuseks . . .
Kutsub kaugel sõjalaulu viimne heli.

Mehhiko rahutuste keerises.

Veel enne kui jõudsid vaikida teated Afganistani veristest rahutustest, hakkas taevast veriselt punetama ajalooliste rahutuste sünnimaa — Mehhiko — kohal. Alljärgnevate ridadega on püütud anda „Mehhiko paanama“ tekkimise põhjustest lühike ülevaade.

Põhja-Ameerika lõunapoolses osas, Mehhiko vabariigis, puhkes märtsikuu esimestel päevadel revolutsioon. Liiduvalitsusele hakkasid vastu mitmed kindralid oma vägedega ja hulk kohalikke võimumehi ning tähtsaid riigitegelasi. Nad jõudsid edasi, peaaegu kõigis osariikides algas käärimine ja paljudes riikides, eriti Põhja-Mehhikos, näisid revolutsionäärid olevat tugevamad seadusliku valitsuse pooldajaist. Sonora riik, vastu Ühisriikide piiri, näis täiesti langevat nende võimu alla. See on kaugel pealinnast, kuni 2000 kilomeetrit, sinna ei võinud pääseda valitsuse väed neid eksitama. Aga ka Kesk-Mehhikos leidsid vastuhakkajad esiotsa poolehoidu ja vallutasid tähtsa Veracruz'i (Verakrussi) sadama ühes ümberkaudse maaga, mis on pealinnast umbes 300 kilomeetrit ida pool.

Kardeti juba pealinna enese langemist, siis tuli järsku pööre. Mehhiko tugev mees, endine president Calles, kes oli nimetatud valitsuse vägede ülemjuhatajaks, kogus väed vastulöögiks ja saatis nad idasse võtma tagasi Veracruz'i sadamat. Kodusõjas on harilik nähe, et ollakse valmis vaimustatult jooksma kaasa, kui hädadohtu ei ole karta, et aga veriste võitluste eest püütakse hoiduda kõrvale. Veracruzis oli revolutsioonil esiotsa õige palju sõpru, aga kui linnale lähenevad võrdlemisi tugevad liiduväed, jooksis suurem osa vastuhakkajaid laiali. Kerge vaevaga said valitsuse väed eneste kätte linna, mis on umbes meie Tartu suurune. Samuti võtsid nad ka tagasi tähtsa mäetööstuse keskkohta pealinnast põhja pool, Monterey, kus elab umbes 100 tuhat inimest. Vahest võib veel minna aega, enne kui kõigis Mehhiko riikides on seatud jalule rahu ja kord, aga võita ei või revolutsionäärid, vähemalt esiotsa, küll mitte. Väikesõja peale võivad nad panna oma lootused ja jääda ootama parajamat aega uue otsustava löögi andmiseks.

Mis revolutsionääre ühendab, näib kõigepealt olevat vihavaen endise presidendi Calles'i vastu, kes on nüüd valitsuse vägede ülemjuhataja ja ühtlasi vist ka valitsuse tõsine juht. President Gil, 38-aastane noor mees, kes on valitud ajutiseks riigipeaks (1928. a. detsembrikuust kuni 1930. a. veebruarikuuni), näib tugevasti seisvat oma eelkäija Calles'i mõju all, kes 1924 kuni 1928 on presidendina juhtinud Mehhiko saatust, ja sel ajal on soetanud enesele veel rohkem vaenlasi kui sõpru. Tema oli hoolimatu uuendaja, mõisnikkude vastane ja kiriku tagakiusaja, ja armastas kõigil pool diktaatori viise, nii et isegi need, kel ta uuenduste vastu palju ei olnud ütlemit, ei olnud tema sõbrad. Nüüdsetest revolutsionääridest on suur osa Calles'i

Rühm Mehhiko sõdureid.

endised kaastöölised, ja eriti tähtsamate juhtide hulgas ei leidugi vanameelseid.

Aga kui ühel pool seisavad radikaalsed, nagu Calles, siis on loomulik, et teisele poole kogunevad mõdukamad inimesed, vahest ka vanameelsed ja kiriku sõbrad. Revolutsionäärid on juba teatanud, et nad Calles'i valitsuse ajal antud kiriku-vastased seadused, mis peaaegu teevad võimatuks avalikkude jumalateenistuste pidamise, tühistavad ja kirikule annavad jälle elamisõiguse. Selle järel võivad nad küll loota, et piiskopid ja preestrid löövad nende nõusse ja neid agarasti hakkavad toetama. Nende selja taga seisab aga suur osa rahvast, sest kirikul on Mehhikos ikka olnud palju vaimustatud poolehoidjaid.

Mehhiko revolutsioon huvitab kõigepealt mehhikulasi, huvitab sealseid radikaalseid ja kirikulasi. Ta ära-

Tänav Vera Cruzi eestlinnas.

tab ka väga elavat tähelepanu Ühisriikides, kel on olemas palju kapitali Mehhikos. On ju Ühisriikide ärimed tegevad Mehhiko petrooleumi-väljadel, pea-aegu kõik need õliväljad on saanud töötegemiseks tarvis mineva kapitali Põhja-Ameerikast. Nii ei või Washingtoni valitsusele ega ka Ühisriikide kodanikkudele sugugi olla ükskõik, mis sünnib Mehhikos. Suure huviga jälgivad sealseid rahutusi muidugi ka Kesk- ning Lõuna-Ameerika riigid ja vististi ka Hispaania. Muu Euroopa jääb enam-vähem jahedaks pealtvaatajaks, sest tema huve riivab see revolutsioon ainult vähe. Kaupa ostab Mehhiko Euroopast ainult vähe ja samuti ei müü ta sinna palju, suur kaubavahetus on temal Ühisriikidega. Tema petrooleum, hõbe ühes teiste metallidega ja õli läheb kaugelt suuremalt osalt Põhja-Ameerikasse, ja sealt saab ta ka oma vilja, riidekaubad, masinad ja mis talle muidu veel tarvis läheb.

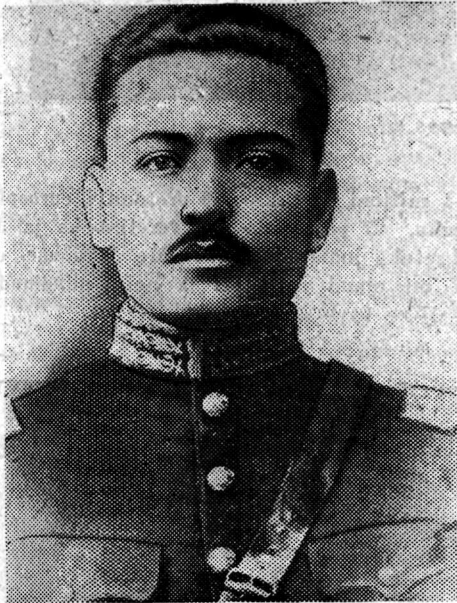
Aga ka Põhja-Ameerikat ei kohuta kodusõda Rio Grande jõest lõuna pool. Sest sõjariistus võitlused on Mehhiko unioonis nii ütelda igapäevased asjad. Viimasel kahel aastakümnel ei olegi seal olnud palju rahuaastaid. Aga ka enne on olnud revolutsioonid ja mässud kaunis sagedad. Vana atsteekide valitsus, 400 aasta eest, võis olla parem sellest, mis tuli hiljem. Need indiaanlased, kes seisid võrdlemisi kõrgel haredastmel, pidasid riigis head korda, aga kallaletungivatele Hispaania vägedele, kel olid kaugelt täielikumad sõjariistad, ei jaksanud nad ometi panna vastu. Mehhikost sai 1540. a. Hispaania asumaa asekuningate valitsuse all. Hispaanlased rõhusid päriselanikke 270 aastat järgimööda raskesti, aga nad ei jaksanud täielikult takistada veresegamist päriselanikkude ning valgete vahel. Nüüdsetest Mehhiko elanikkudest, keda

on üle 14 miljoni, loetakse 20 protsenti eurooplaste järeltulijaiks, 45 protsenti segaverelisteks ja 35 protsenti selgeteks indiaanlasteks. Me näeme, et sega-abelusid on olnud rohkesti ja neis sündinud lapsed ulatuvad juba poole osa lähedale.

Kindral Escobar, üks Mehhiko mässujuhtidest.

Katoliku usk ja Hispaania kultuur pandi maal valitsema. Keskaja kombed on seal hoidunud alal meie ajani. Näiteks peavad aristokraatlikud naised elama peaaegu nagu kloostris ega tohi iialgi ilmuda tänavale saatjata, veel vähem vesta juttu võõraste meestega. Surve tundus mehhiklastele liig raske: sel ajal, kui Euroopas valitses Napoleon I, hakkasid nad Hispaania asekuningatele vastu. Esimesed revolutsiooni-katsed läksid nurja, aga mõne aasta pärast võitsid iseseisvuselased: 1823. a. kuulutati Mehhiko vabariigiks. Aga noore riigi nõrkust kasutasid varsti naabrid ja ühendasid talt osa oma maadega. Tuli sõda Ühisriikidega, kes olid kaugelt tugevamad. Tehas, Uus-Mehhiko ja Kalifornia jäid neile. Aga ka nüüd on Mehhiko veel üsna suur riik, tema maa-ala on umbes 42 korda nii suur kui Eesti vabariik ja enam kui 4 korda suurem Saksa vabariigist. Liitu kuuluvad peale liidumaa 28 riiki ning 4 territooriumi. Elanikke võib see maa toita mitu korda rohkem nüüdsest, sest praegu asub seal ühel ruutkilomeetril läbistikku ainult 7 inimest.

Kindral Amara, Mehhiko valitsusvägede juht.

Sõjale Ühisriikidega järgnesid verised kodusõjad. Võideldi küsimuste pärast, kas aristokraatia või demokraatia, kes keisririik või vabariik, kas ühine riik või liit, kas kiriklikkus või vabameelsus, kas Ühisriikide kapitali sallimine või mitte, kas mõõdukus või radikaalsus. Euroopa riikide surve, kes isegi vägesid saatsid Mehhikosse, kuulutati maa 1863. a. keisririigiks, aga juba mõne aasta pärast võitsid vabariiklikud sõjaväed indiaanlase Juarez'i juhatusel ja tegid keisrivalitsusele verise lõpu. Kõva käega valitses hiljem Porfirio Diaz 27 aastat järgimööda, edendas maad oma viisi, kutsus sinna rohkesti võõrast kapitali ja muretses inimestele tööd. Rahu hoidis ta kaua alal, aga viimaks kukutati ka tema (1911. a.). Jõukamate kodanikkude kiht, kes ei ole arurikas, on isekeskis igavesti võitlemas võimu pärast, kuna rahva suurt enamust poliitilised küsimused ei huvita.

Diazi kukutamise järel algasid rahutud aastad. Ühisriiklased püüdsid tüürile aidata omameelseid mehi, aga need jäid sagedasti alla. Washingtoni valitsuse kiituseks tuleb öelda, et ta sõjavägede saatmisest loobus, Mehhiko on võinud ajada oma asju enam-vähem iseseisvalt. Isegi kui Ühisriikide ettevõtjate õigusi Mehhikos väga kitsendati, oldi Washingtonis kannatlik ja katsuti leppida kokku pidades pikki läbirääkimisi. Kirikutüülis, Calles'i ajal, 1926. a. ja pärast, on Ühisriigid jäänud täielikult pealtnähtavaks, ehk küll see tüli ei ole jätnud neile kahju toomata. Ühisriigid on olnud viimastel aastakümnetel rahu-armastajad ega ole tahtnud tarvitada oma suurt jõudu oma nõrgema naabri vastu.

See on Mehhiko uuem ajalugu: ligi 300 aastat raskest Hispaania iket ja umbes 100 aastat ägedaid omavahelisi tüülsid sagedate veriste võitlustega. Et ta tulevik oleks rahulikum ja helgem, ei ole esiotsa näha. Mehhiklased ei ole veel õppinud asju otsustama valimisedelitega püsside ja suurtükkide asemel. Neil ei ole veel küllalt lugupidamist rahva enamuse tahte vastu. Alati leidub seal julgeid mehi, kes on valmis panema oma elu kaalule, et katsuda pääseda võimule, teades, et kui nende katse läheb hästi, siis rahvas ei viivita seda heaks kiitmast. On ju lugu harilikult nii, et suurte hulkaudel puudub kindlus ja nad on valmis lep-pima igasuguse poliitikaga.

„Kaitse Kodu!“

on kogu Eesti rahvuslikult mõtleja kodanikkonna häälekandja. Igaüks, kes peab kalliks meie kodumaa head käekäiku, loeb, tellib ja aitab levitada

„Kaitse Kodu!“

Tüse Eesti mees on lahkunud.

Kol.-lt. Joh. Poopuu †.

Alles mõni aasta üle neljakümne, paremas meheas, on äkilise surma läbi lahkunud meie hulgast vabadussõja kanglane ja tüse Eesti mees kolonel Johannes Poopuu.

Kõik need, kes on kaasa teinud meie vabadussõja, on kaasa aidanud meie riigi loomisel, paljastavad austuse ja kurbusega südames oma pea tema auks, sest neile kõigile oli tuttav selle tüseda, jändriku Saaremaa mehe nimi ja ta vaprad teod. Kahju, et ta pidi lahkuma nii vara, hetkel, mil ta pärast suuri majanduslikke õnnetusi suutis tõusta uuesti jalule ja kindla käega endale luua uut tulevikku.

Sihikindel, vähese sõnaga, ustav ja vapper, suure organiseerimisvõimega väejuht, täpset kohusetäitmist nõudev, arukas, asjalik ja õiglane, kuid ühtlasi südamlilik ja isalik oma alluvate vastu, kuumalt isamaad, eriti oma kitsamat kodumaad — Saaremaad — armastaja eestlane, kes viivukski ei kõhelnud tema eest ohverdada kõik, oma varanduse ja elu, ustav ja alati valmis aitama hädas oma sõpru, jättes kas või ise oma perega hätta, — see oli Johannes Poopuu.

Kuid mitte ainult seda. Ka kirjanikuna jätab ta oma jäljed meie kirjanikus. Ta oli üks esimestest, kes hakkas käsitama meie vabadussõda, kirjutades ja kirjastades oma ülihuvitavaid memuaare. „Sõda Landeswehri“ ja „Soomusrongide diviis vabadussõjas“ kaks esimest annet on ilmunud ta sulest. Viimase töö järgmiste annete kirjastamise läbirääkimisteks oligi ta nüüd ilmunud pealinna, kus teda tabas ootamata karm surmakäsi. Peale nende suuremate tööde on ta sulest ilmunud ajalehtede ja ajakirjade veergudel veel nii mõnigi lühem pala ja mälestus, mis samuti peamiselt käsivad vabadussõja aega ja nähtusi. Nagu elus, nii on ta ka oma memuaarides õiglane ja asjalik, seades alati oma isiklikud teened tahaplaanile, tihti isegi liigagi vaikides neist. Ses suhtes võiks ta olla eeskujuks nii mõnelegi meie memuaaride kirjutajaist.

Ent meile, kaitseliistlastele, oli ta veel eriti kallis kui üks neist meestest, kes kuulusid meie kaitseliidu esimeste organiseerijate hulka. Ta saadeti saarlasena ja tubli organiseerijana kindral Põdderi poolt täbaramasse paika meie Eesti pinnal — Saaremaale. Siin oli tal ülesandeks mitte ainult kaitseliidu organiseerimine, vaid ka lahkuvailt sakslasilt võimu ülevõtmine, mis

saartel oli palju raskem, kuna siia olid sakslased tulnud vallutajatena, mitte okupeerijatena, mispärast nad ka siin end tundsid palju suuremate peremeestena kui mandril. Kuid kindlal käel ja järeleandmatult seadis ta jalule Eesti õigused saartel, aitas korraldada esimest oma-valitsust ja asus ühtlasi kaitseliidu organiseerimisele. Peagi oli Saaremaa kaetud tiheda kaitseliidu võrguga.

Tuleb kahelda, kas Saaremaa mäss oleks võtnud nii kurva pöörde, kui sel hetkel oleks olnud kohal energiline ja külmavereline kolonel

Poopuu. Kahjuks viibis ta aga sel hetkel parajasti pealinnas nõupidamisel sisekaitse ülema ja ülemjuhatajaga.

Tööd, jäädavaid jälgi jätvat tööd on teinud see meie kallis kaasvend. Oma nime on ta kirjutanud tulise kirjaga meie vabadussõja ja kaitseliidu ajaloosse, — ning oma sõprade ja kaasvõitlejate südamesse. Kallis mälestus temast, kes pidi lahkuma nii vara, jääb püsima põlvest põlve.

Olgu kodumaa muld, mida ta on aidanud päästa ja kaitsta kogu oma olemusega, kerge kanda ta igavesti puhkavale rinnale.

V. Neggo.

Otepää võistlused — kaduva talve viimne triumf.

Eesti suusa-meistervõistlustel kaitseililased esirinnas. — Uusi kogemusi.

Patrullsoõidul läbi sügava metsa.

Tänavu on mitmel korral jõutud kinnitada suusata-mise haruldast edu Eestis. Sellele uueks kinnituseks olid Eesti esivõistlused suusatamises, mis talispordiliidu ja kultuurkapitali kehakultuuri-sihtkapitali valitsuse ühisel korraldusel peeti 10. märtsil Otepääl. Suusata-mise algajad, mil mehed juba 10 km-i katmise järel olid „surmani“ räsitud, suuskadena tarvitasid igasugu lihtsaid „laudude“ ja suuskade määrimise oskus tundus mingi taipamatu „müsteeriumina“, näivad praegu olevat kauges minevikus. Nüüd on jõutud priima-varustuse, toredate suuskadega otstarbekohaste sidemetega, ja mehed on hästitreeneritud. Võistlusdistsantsid suu-satamises on meeste hea vastupidavuse juures tõusnud neile enestele peaaegu märkamatuks 30 km-ni ja tule-val talvel võib ka ametliku võistlusena sooritada 50 kilomeetrit, mis juba rahvusvaheliselt kannab suusa-maratoni nime. Tarviliseks ettevalmistuseks sellele on olnud tänavused rohked paigavahe suusajooksud, nii kaitseililaste retked Tallinnast Rakverre, (Tallinnast Tartu ja kaitsevaelaste retked Tallinnast Riiga. Säära-seid paigavahe suusaretki on tänavu veelgi teosta-misel.

Edu on küll ilmselt suur, kuid see jätab ruumi veel suuremalegi. Sooritamata on veel suusaretk ümber Eesti, tähesuusatamised, s. o. mitmest lähtekohast suusatamine ühte keskpunkti, ja protsendisuuusatamine.

Suusaspordi üldisel edendamisel on eriline tähtsus just viimasel — protsendisuuusatamisel, mis on tarvitusel Soome kaitseilidus ja seal on annud kõige paremaid tulemusi. Teatavasti on Soomes kogu kaitseilidus suuskadel, selle kontrollimiseks ja meeste võistlusmomendi paikkumiseks korraldabki Soome kaitseilidus n. n. protsen-disuuusatamist. Võistlusdistsantsid sel on mitmesugused, võttes arvesse kaitseililaste vanust. Täisvõimelistele noortele ja keskealistele on sobiv 10—20 km, vanadele ja kõige noorematele 5—10 km. Protseidivõistluste tuum on osavõtu rohkuses. Võistlused peetakse kaitse-liidu üksikute osade vahel, kohtadel, üldise kokkutule-kuta, ja seejuures on saavutuste paremuse kõrval ot-sustav tähtsus osavõtjate protseidil iga kaitseiliduse-osa liikmete üldarvu kohta. Säärane võistlus nõuab, et suuskadele asuks võimalikult viimane kui üks kaitseilid-lane. 5—10 km jõuab suusatada ju peaaegu igauks ja selleks ei ole tarvis mingeid rekordimehe võimeid. Soo-mes on protseidisuuusatamine annud väga häid tagajär-gi ja mitmes kohas on säärastel võistlustel korraga stardis olnud 100-nde võistleja ümber ning osavõtu rohkusest on seal saavutatud peaaegu maksimaalne protseidimäär. Sarnaste võistluste korraldamisel meie kaitseilidus on üks oluline raskus — nimelt suuskade praegune arv, mis on veel vähene. Kui möödunud aastal suuskade üldarvu Eestis hinnati 2000 paarile

ja tänavu see on tõusnud 5000—6000 paarile, siis on see küll võimas eduhüpe, kuid siiski veel vähene kogu Eesti ja kaitseliidu suuskadele panekuks. Tubli eesmärk, mis väärrib taotlemist, on kaitseliidul tulevaseks talveks suuskade ja sellega koos loomulikult suusatajate arvu tõsta 10.000-ndele. See on ülesanne, mis nõuab teostamiseks valmistavat tööd juba alates varasügisest.

Kaitseliitlaste suuskadele viimise kõrval on ka tarviliseks ülesandeks naiskodukaitse lähendamine suusatamisele. Ülearune on siin uuesti mainida suustamise tähtsust spordina ja talvise liikumisabinõuna ning sinna juure suusatamise sobivust just naistele. Tõestavat eeskuju sellele ei tule otsida kaugelt — Soomes on naised suuskadel, naised üldse ja lotad just eriti, tavaline ja endastmõistetav nähe. Ei tule ju arvata, et meie naiskodukaitse koosneks volüümikatest daamidest, keda suuskadel ei kannaks meie lumi.

Eesti suusa-esivõistlusi Otepääl tuleb vaadelda Rakvere suurvõistluste järjena, ja eduka järjena. Esmakordselt viidi suusatamine õigetesse raamidesse — murdmaastikule. Sellega jõuti pöördepunktile „õiges kohas õige sport“, mille juure tuleb jääda ka edaspidi. Suusatamine võidab oma võlult ja otstarbekohasuselt just murdmaastikul, kus on tõusu kinkudele ja liuglemist orgudesse. Et see väide peab paika, seda kinnitasid kõige paremini võistlejad ise. Nad olid Otepääl suusamaastikust otse vaimustatud. Ei olnud seda üksluist ja igavat lausikmaad, nagu Tapal ja Rakveres. Ka korralduselt õnnestusid Otepääl võistlused hästi. Võistlejaid lasti stardist lahti 15—30-sekundiliste vahedega, mis hoidis ära „tohuvaohu“ stardis, nagu see oli Tapal

ja Rakveres paarisaja võistleja teele asumisel ühe stardipauguga. Juba Rakveres tahtsid kaitseliidu esindajad võtta tarvitusele n. ö. eurooplikku stardiviisi, kuid teiste esindajate vastuseismisel, nagu seda kinnitatu, jäi see Rakveres veel teostamata.

Osavõtjaid esivõistlustest Otepääl oli üle poolesaja, enamikus meie kvalifitseeritud suusatajad. Kaitseliidu ja kaitseväge juhid olid läkitanud kohale oma esindused, mis aitas kaasa esivõistluste kordaminekule. Rida kaitseliidu ja kaitseväge suusamehi esines talispordiliidu organisatsioonidesse kuuluvana, mis sugugi ei kahanda nende võimeid ja positsiooni kaitseliidu ja -väe suusatajatena. Kaitseliidu suusatajad esinesid Otepääl hästi ja püsisid saavutustelt võistluste esirinnas. Eriti tuleb märkida kaitseliidu suurt suusatajat, Viru malevlast Theodor Andressoni, kes võistles suurepäraselt varustus, mida oli toonud kaasa Soomest sõidult vennasrahva kaitseliidu suusavõistlustele. Konkurents 30 km-is, millest Andresson võttis osa, oli tugev ja olude tõttu rohkel määral õnneküsimus. Selles konkurentsist tuli Th. Andresson teiseks, jäädes võitjast maha ainult 1 sekundi võrra, mis 30 km-le sarnaneval suusadistantsil on minimaalne vahe. Auhindadena võitis Th. Andresson hõbekarika kehalise kasv. inspektorilt ja koguteose „Eesti“ haridusministrilt. Võitja, kaitseväge O. Mõttuse, kes startis Tartu Kalevi all, aeg oli 30 km kohta 2.15.40. Väljaspool talispordiliidu organisatsiooni olid 30 km tagajärjed: 1. Th. Andresson, Viru malev, 2.15.41; 2. Harpe, 2. suurtüükiv. grupp, 2.23.54 (üldises järjekorras 5. koht); 3. Koovit, Viljandi malev, 2.30.30 (üldises järjekorras 6. koht). — 10 km-is algajatele olid

Jahti pidav indiaanlane lumikingadel.

paremad tagajärjed: 1. Noorhani, Rakvere Kalev, 56.30; 2. Tsetser, ratsariig., 56.45; 3. Rammus, ratsariig., 57.30. Kaitseliitlane Reispas, Kalevi malevk., saavutas Tall. Kalevi all startides liidu organisatsioonide võistlustel kolmanda koha.

Suure võidu saavutas Viru malevlane Korbi, noorte (alla 17 a.) 5 km võistluses, kus ta saavutas võistluste parima aja 31.40. Paremusest teine oli Logus, Paide Järvapojad, 32.00; kolmas Tschutschelov, Sport,

33.20. — 3 km võistlustest naistele võtsid osa Tartu ülikooli kehalise kasvatuse instituudi üliõpilased, kellest võitis Lille Ploompuu, ajaga 31.00 teine A. Prass 40.00, kolmas K. Lohuaru, 40.10.

Esivõistlused Otepääl olid temporikkaks päevaks Eesti suusaspordile, milliseid seal tahaks näha uuesti. Heal tahtel peaks olema läbiviidav kaitseliidu eeloleva aasta suusavõistluste korraldamine Otepääl, mis maastikult selleks parim paik kodumaal. Toomas Kivi.

Harjulaste suusaretk Tallinnast — Tartu — Otepääle.

Juba pikemat aega sepitsesid harjulased plaane, kuidas, kuhu ja millal korraldada pikemat suusaretket, et õppida tundma taliehtes kodumaad, panna proovile oma suuskade tugevust ja kehalisi võimeid ning propageerida suusaspordi.

Lõppude lõpuks leiti sobiv aeg, kus kõik tööd heideti nurka ja asuti kavatsuse teostamisele.

Otsustati külastada Tartu malevat ja ühtlasi ka Otepääd, kus 10. märtsil peeti suusatamise esivõistlusi. Kiires korras moodustati meeskond maleva tublimatest suusatajatest, kuhu kuulusid maleva instruktor kapten Tarik ja kaitseliitlased Sork, A. Sams, R. Sams, Luiga, Laupmann, Dunkel, Papa. Meeskonnaga ühines veel kaitseliidu peastaabi spordipealik n.-lt. Lepp.

Retke kogupikkus oli nähtud ette 230 km ning läks Kose, Paide, Põltsamaa, Tartu kaudu, Tartust raudteel Paluperi jaama ning sealt suuskadel Otepääle.

Räägitud — tehtud! Ja kesknädalal, 6. märtsil, kell 10.20 asub meeskond teele.

Retke 1. päev

lööb meeskonnas üleva meeleolu. Päikesepaisteline ilm, libe lumi ja hästi liuglevad suusad aitavad selleks igati kaasa. Isegi raskena ei tundu õlgadel lasuv kraamikott. Ikka edasi ja edasi sinna, kus näivad puutuvat kokku sinav taevas ja lõputu lumevali.

Umbes paarikümmekilomeetrilise sõidu järele tehakse esimene peatus, et rahuldada protesteerivat kõhtu. Tunniajalise peatuse järele läheb sõit edasi Kose poole, kuhu jõutakse kell 16.45. Seega on esimese päeva teekond lõpnu. Maha on sõidetud 45 km 5 tunni ja 25 min. jooksul.

Soe tuba, saun ja maitsev toit, mis on korraldatud kohapealsete kaitseliidu tegelaste poolt, annavad meeskonnale rohkesti uut jõudu ja energiat teekonna jätkamiseks.

2 päeva

varahommikul, kella 6 paiku, on juba poisid jalul. Siluvad suuski ja seavad end reisivalmis. Õues on ilm päikesepaisteline, kuid on kaunis krõbe külm, tervelt 16 pügalat. Kiires korras einetatakse, kiires korras pildistab meeskonna kohalik n. n. „Pildi Jüri“ ja juba vurab sõit Paide poole. Meestes on rohkesti jõudu, mille tagajärjel esimesed 21 km sõidetakse maha 1 t. 55 min. Teel paar peatust einetamiseks ja kell 16.30 saabub meeskond Paide. Paidelased olid meeskonnale sõitnud vastu, kuid selleks valinud teise tee, mistõttu nendega kokku ei puutunud. Järva maleva pealiku ja naiskodukaitse poolt oli meeskonnale korraldatud hea vastuvõtt.

Teise päeva jooksul oli kaetud 56 km. 7. t. 10 min.

3. päeval

Asume teele. Liikumine on märksa raskem kui eelmistel päevadel. Sellele vaatamata rühime edasi. Esimene, mõnekümneminutiline peatus on Koigil, kus hävitatakse kvassi. Kõva tuul ja tuisik ning raske lumi väsitab meeskonda kaunis tublisti. Kuid Põltsamaa laadalt koju sõitvad peremehed ja perenaised ergutavad meeskonda suuremale pingutusele. Nad teatavad, et meid oodatakse pikisilmi Põltsamaa naiskodukaitse poolt linnavalitsuse ruumes kuuma tee ja võileibadega. Juba paistavad Põltsamaa tornid. Juba tõttavad meile vastu Põltsamaa suusaspordilased. Veel väike pingutus ja juba istume linnavalitsuse avaras saalis teelaua taga, kus meid tervitab malevkonna pealik kapten Ver-volt.

Sel päeval olime teel olnud 5 tundi 40 min. ja katnud 45 km. maad.

4. päev

ei tööta midagi head. Tuul ja tuisik nii kõva, et ajab kas või „sia püsti“. Meie õnneks on tuul osalt kõrvalt ja pisut tagant. Kuid tee on täis lumehangi, millest läbi tuleb raiuda. Rühime edasi esialgu 7 km kiirusega tunnis. Kella 15 paiku möödume kurikuulsast Kärevere sillast, kust võtame tsemendi „proove“.

Jõuame Rähni tallu, kus kokkuleppe järele pidime kohtama tartlastega. Ligikaudu tunniajalise ootamise järele kohtame tartlasi ja ühiselt jätkame sõitu Tartu poole. Tartu raekojaplatsil võtame suusad maha. Meie suurim ülesanne on täidetud. Mõnus saun, täis kõht ja pererahva soojad tervitused sunnivad unustama kõik raskused.

Samal õhtul sõidavad kaks meest, Sork ja A. Sams, Tallinna tagasi ametikohuste täitmisele.

3. päeval olime 10 tunni jooksul katnud ligikaudu 70 km.

Seega olime kuni Tartuni olnud teel 28 tundi 15 m. ja selle aja jooksul katnud 210 km.

Pühapäeval kell 6.40 jätkame raudteel reisu Paluperi jaama, kust suuskadel liigume edasi Otepääle vaatama ja elama kaasa Eesti suusatamise esivõistlusi. Retke kaasa teinud meestest võistlesid 10 km suusatamises ametlikult kaasa kaks meest, Laupmann ja Dunkel, kellest esimene võistlusel hea tagajärje saavutas, tulles võistlusest osavõtnud kaitseliitlaste seas esimeseks.

E. L.

Külalistena vennasrahva suusapäevil.

Vennasrahva lahkkel kutsel võtsid Hivinkääs hiljuti korraldatud Soome suusapäevadest Eesti kaitseliidu esindajatena osa Narva maleva pealik kapten Lepp ja Viru maleva spordiinstruktor Th. Andresson. Tallinna tagasi jõudes jutustasid nad oma õppereisi muljetest ja tähelepanekutest „Kaitse Kodu!le“ järgmist.

Ei ole kahtlust, et soomlased on parimaid rahvaid suusatamises. Pikk, lumerikas talv on selleks eriti soodus. Suusatamine ei ole Soomes mitte ainult mõni spordiharu, nagu see on meil, vaid ta on ka paratamatu liikumisvahend. Talvel ei pääse hobusega igale poole sügava lume tõttu, kuid suuskadega on võimalik igale poole pääseda kõige otsemat teed. Kui järved, sood on külmanud, on soomlase tee suuskadel vaba igasse külasse. Ka lapsed käivad suuskadel koolis. Liikudes Soome külas leiad peaaegu iga talu räästa all seinajal suuski, samuti on suusa jälgi kõik kohad täis, ning liikuvaid inimesi suuskadel, küll noori, vanu, mehi ja naisi. Alevis on jalgteel asemel mõlemal pool teed suusarajad sees ja lapsed on hoolsad neid oma väikesel suuskadel kasutama.

Kui soomlased välismaal võisteldes on mõnikord pidanud kaotama, siis olenes see sellest, et soomlased harrastavad suusavõistlusi rohkem lamedal maastikul ja aastat viihteist tagasi võisteldi veel järvedel. Kuid Norras, Rootsis, Helveetsias võisteldi mägisel maastikul, mistõttu ka soomlased pidid esimesed kohad käest andma. Et endid paremini teiste rahvaste vastu valmistada, valiti tänava võistlusrada võrdlemise raske ja mäGINE. Tee tiirles metsas, kaljudel ja mägede harjade ja orgude vahel.

Iga malev oli vastavatel maadel pidanud oma eelvõistlused ja Hivinkäässe saatnud oma paremad suusatajad. Stiili poolest sõidavad kõik ühtviisi, nii

naised kui mehed, samuti ka noored. Iga võistleja on imunud läbi tahtest võita ja keegi ei katkesta, olgu ainult õnnetusjuhul. Ka sel puhul, kui ta näeb, et lootust ei ole enam kohale tulla, ei heiduta see teda, vaid ta paneb oma viimse jõu kokku, et saavutada endale parimat aega.

Sama suure innuga võistlesid ka pühapäeval, 3. märtsil, lotad. 130-est katkestasid ainult 2, kuna teised jooksid läbi kogu maa.

Suurte võistlejate arvu juures oli korraldus väga hea, mida tõendasid ka Rootsi ja Helveetsia sõjaväe esindajad. Töö oli varem üksikute kohtunikude vahel ära jaotatud ja iga mees täitis oma ülesannet, mistõttu ei tulnud esile ühtki konarlust.

Võistlejad lasti rahvusvaheliste määruste järele iga 15 sekundi järele lahti, mitte nii nagu meil Rakvere 160 meest korraga. Iga kontrollpunkt oli lähtekohaga traatühenduses ja 20 km jooksu juures anti vaheajad 7,5, 10 ja 15 km peal.

Kontrollpostides seisjad malevlased täitsid oma ülesanded laitmata. Enne lõppu jõudmist hüüti rüperiga saabuja number, mistõttu lõpukohtunikude töö oli märksa kergendatud.

Võrrelda meie ja Soome sõitjaid on raske, sest aeg ei ütle midagi, kuna sõidutee on raskem kui seda meie endi juures suudaksime valida. Ka ei ole meil mõtet valida kõige mägisemat kohta võistluseks, sest peame arvestama rohkem oma lameda maastikuga. Meie pa-

Kaitseliidu suusameeskond Paides läbisõidul Tallinnast — Otepäele. Vasakult paremale: ltn. Lepp, Dunkel, Luiga, Tarik, A. Sams, Papa, R. Sams, Laukmann ja Sork.

20 kilomeetri start Hivinkääs.

rim suusataja Th. Andresson katsus sõita kaasa 20 km ja oleks hästi võistelnud, kui ühtki soomlast oleks suutnud võita, kuid too osutus liig raskeks ja 15 km pealt katkestas, olles kõige viimasest umbes 15 minutit järel. Soomlased sõitsid 265 maa läbi 264 ja ainult üks, kes murdis kukkudes küljekondi, katkestas.

Kuivõrra tasavägised sõitjad on soomlased, näitavad allpool toodud lõputagajärjed.

7 km patrullsuusatamine ühes laskmisega 160 m pealt 1. T. Heikkinen 84 punkti ja 30. V. Eklund 72 punkti. Parimad sõidu ajad: 1. V. Kaljola 32:37. 2) A. Ruuskanen 32:46, 3.) E. Alasuvanto 32:50. 4.) T. Huttunen 32:53.

Parimad lasketagajärjed:

1) I. Korjala 44 s. (88 %). 2) K. Kuusimägi 43 (86 %).

Samas maas vanadele (üle 35 a.) parim sõiduaeg:

1.) M. Raivo 33:52, 2.) K. Kempainen 35:28. 3.) A. Luoto 36:22. Parimad tagajärjed laskmises: 1.) A. Harju 43 s. (86 %). 2) I. Rolsi ja K. Kempainen 42 s. (84 %).

10 km rakmetes suusatamine:

1.) J. Talvanen aeg 49:39,7.
2.) S. Pokela — 51:19.
3.) A. Tervonen — 52:05 ja 10. mees E. Manninen 54:50.

Sama võistlus vanadele andis tagajärjed:

1.) A. Luoto 52:24.
2.) K. Kempainen 52:28 ja 9. mees S. Valijärvi 62:47.

5 km lotadele, osa võttis 132 lotat:

1.) Anni Onnio 26:54.

2) Aino Rautiainen 27:09.

3) Lempi Äsikainen 27:18 ja kümnes B. Saarinen 28:30.

20 km suusavõistlustest võtsid osa 265 kaitseliitlast ja, nagu varem öeldud, lõpetasid jooksu neist 264.

Parimad vaheajad olid: 7,5 km V. Väänänen 35:19, E. Mässeli 35:30 ja V. Toikka 36:10.

15 km V. Liikane 1:09:34.

E. Mässeli 1:09:52.

V. Toikka 1:09:56.

20 km lõputagajärjed:

1. Toivo Koutula, Viipurist, 1 t. 36 m. 02 sek.

2. V. Sutinen, Viipurist, 1:36:20.

3. F. Härkönen, Kainu, 1:37:10.

10. V. Väänänen, Viipurist, 1:40:39.

20. M. Partanen, Põhja Karjala, 1:40:39.

30. S. Munne, Kūmenlinna, 1:42:30.

Maleva järjekorras võetakse arvesse 9 mehe keskmine aeg ja võitis Viipuri keskmise ajaga 1:41:16,

2.) Kainu malev 1:41:44,6 ja 15.) Oulu 1:52:06,4.

Rakvere kaasavõistlejast omas V. Väänänen 10., Kosper 12. ja Åberg 13. koha, kuna Pullola 30 hulka ei jõudnud.

Toodud tagajärgedest selgub suusasõitjate kõrge tasapind. Kuna meil see kõigub esimeste 10 juures kümnete minutitega, on see soomlaste juures sekundites ja esimese saja mehe aeg on alles 10 minutit vahet.

Kas suudame meie võistelda soomlastega. Praegu mitte veel kindlasti. Kuid kui meie ka hoolega harjutame, siis tulevikus küll selleks on tarvis rohkem propageerida suusaspordi, pidada rohkem võistlusi. Kuid

suusatama peavad hakkama noored ja kui nemad õige stiili omavad, siis aastate jooksul saavad neist head sõitjad. Praegustest jooksjatest vaevalt võib leida vääriolist võistlejat soomlastele.

Kõige parem soomlaste stiili omaja on Elmar Lepp, kuid et tema ei ole võistleja, siis ustakse teda vähe ja iga õpetaja on oma paremuses kindel. Ltn. Veeborn sõidab ka võrdlemisi puhtalt.

Et oleks võimalik noortele algusest peale õpetada välja õiget sammu, tuleb neid õigete õpetajate kätte anda. Ei ole liigne iga aasta saata Soome mõni mees, kes seal saadud kogemused kodus noortele edasi annaks.

Suusamäärimine on omaette suur kunst, mida Soome sõitjad väga hästi tunnevad. Hommikul enne väljasõitu uuritakse lumi, ilmastik ja arvesse võttes maastik, asutakse suuskade võidmisele, missugune toiming kestab ligi paar tundi. Iga ilma ja maastiku jaoks on oma määre ja määrimiskunst. Seda tuleb õppida hoolega. Eelmises „Kaitse Kodu!“ on seda küsimust paaril korral puudutatud.

Soome kaitseliidul on igale malevale määratud kindlaks teatud spordisärgi värvid ja võistlusel esinevad kõik mehed ja naised neis särkides. Ei oleks ülearune ka meil selle juure jõuda. Praegu on meie võistlejatel igaühel oma värvi särk ja kunagi ei tea, kus maleva mees, kui nimepidi ei tunne. Ühtlane vorm on väga efektne vaatajale. Suusad ja sidemed isiklikud ja parimad maastiku kohaselt. Praegused suusad on kujunenud välja 15 a. jooksul, kuid selle tüübi juure veel ei jääda, vaid otsitakse ikka veel paremaid.

Peale iga võistlust on osavõtjatele korraldatud saun, mida igaüks kasutab. Alul oldi sauna vastu, kuid nüüd on igal pool peale võistlust saun ja see on osutunud parimaks värskendusvahendiks.

Võistlejad on hästi distsiplineeritud. Ei ole kohutunikul tarvis hüüda välja kaks korda ega teha ühtki märkust ülespidamise või spordieetika kohta. Iga võistleja, kui soovib eelsõitjast mööduda, hõikab sellele: „rada vabaks“ ja eelsõitja laseb ilma takistamata mööda. Mäest alla sõites ei oota keegi harjal, millal eelmine jõudnud alla, vaid kui suusa pikkune maa vahel, kupatab järel ja juhul, kui keegi juhtub kukkuma, siis esimene ülesanne on tee tagant sõitjale teha vabaks.

Rakmetes sõidul tarvitatakse kaht püssirihma ning püss asub keset selga, nagu seljakott. Et lumi ei satuks kukkumisel püssirauda, on kõigil kaitsekiht otsas. Laskmise juures kasutatakse suusakeppe neid selleks sügavasse lumme risti asetades ja risti peale pannakse kindad. Altpoolt risti hoitakse keppe käega kinni ja püssi tugi on kõva.

Rahvast oli võistlusi vaatamas väga palju ning elati kaasa. Pealtvaatajate hulgas suurim arv suuskadel. Nooremad poisid olid nobedad mäest alla laskma ja näitasid mäe sõidus väga suurt osavust. Kukkumisi tuli harva ette.

Iga sõidumaa lõpul olid Soome naiskaitseliitlased vastas sooja piima ja sooja suhkruveega. Rohkem väsinud tarvitadis vett, kuna enamus jäi piima. Naised olid löönud üles ka iga võistlusmaa juures toidulauad, kus pealtvaatajad sooje jookke võisid saada.

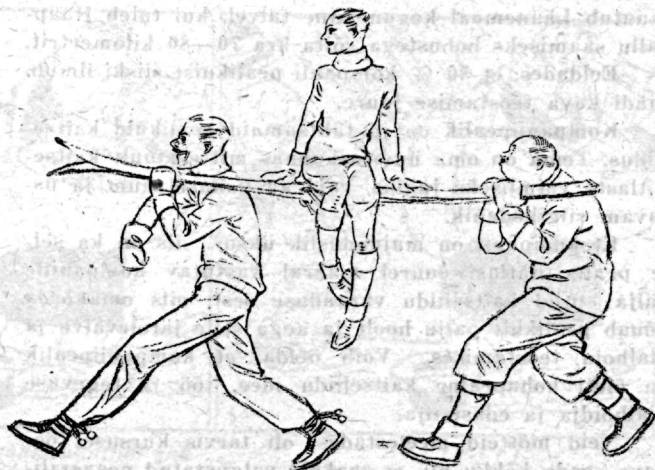
Soomlaste muljeid Rakvere suusapäevadest.

Eesti kaitseliit kutsus käesoleva aasta jaanuarikuus Soome kaitseliidu suusatajad Rakveres 14. — 17. veebruarini peetavaile Eesti sõjaväe, kaitseliidu, piirivalve ja politseiüksustele suusameistervõistlustele. Sel puhul kirjutab E. L. Koskinen „Hakkapeliitta“ muuseas järgmist Eesti suusaspordi olude kohta:

Suusaspordi harrastus Eestis elab üle võimast tõusuga. On meeldiv näha, et Eesti kaitseliit on kogu energiaga selle harrastuse juhtivaks jõuks. Kuid puudusi on veel palju. Kõigepealt oleks vaja korralikke suuski, sest neidki, mis on tarvilusel, on sõjaväel, kaitseliidul ja piirivalvureil iga kuue mehe kohta üks. Palju oli veel näha otsekohe muuseumikaupa ja nende oma suusatehastegi saadused on mõnikord meiesuguse silmis alaväärtuslikku laadi. Kuid oli näha ka Soome tooteid. Suuskade koolutamine ja määrimine on täiesti lapsekingades ja määrded olid suuremalt osalt Saksa tooted. Harilik tõrv ja Soome määrded tõusid siiski Rakvere võistlustel heasse hinda.

Aga Eesti suusatajad? Sama laiaõlalised ju tugevalihakselised kui meiegi omad ja pealegi sama vähe hellitatud ja võidunäljased. Stiil on siiski suuremal osal üsna abitu. Kuid seda oli näha, et kui oskus kasvab ja koguneb kogemusi, areneb neist juba mõne aas-

ta pärast häid vastaseid. Oli juba nüüdki meeldivaks üllatuseks 25 km Eesti võitja Veeborn ja tulevik on veel ees rohkemsti arenemisvõimalusi omaval noorel Niilovil. Ja kasvamas on igal juhul see noorpõlv, kes ihastunult ja kirkassilmalisena tündrilaudadest suuskadel kihutas Soome suusatajate kannul.

Leedu kaitseliidu asutaja Vladas Putvinskis †.

Läinud nädalal jõudis Kaunasest Tallinna kurb sõnum, mis kõneleb Leedu küttide liidu (resp. kaitseliidu) asutaja ja senise auesimehe Vladas Putvinskise surmast.

Vladas Putvinskis, tuntud Leedu tegelane ja kirjanik juba ennesõjaaegseilt päevilt, omas suuri teeneid Leedu küttide liidu organiseerimises, olles selle asutise hingeks juba alguspäevadest peale. Hariduselt agronoom, pärit kuulsast aadliperekonnast, asus ta juba enne 1905. aastat Leedu vabastamisliikumise põrandaaluse organisatsiooni ja tegelaste ridadesse, aidates välismaail anda välja Leedu kirjandust ja seda salakaubana vedada sisse Preisi-Leedumaalt; ka pidas ta oma mõisates ülal salajasi leedukeelseid koole jne. Selle tegevuse eest tuli tal tsaarivalitsuse ajal istuda vanglates ning saadeti maailmasõja ajal asumisele Nishni-Novgorodi kubermangu.

Leedu küttide liidu olemasolu esimese kolme aasta jooksul oli Vl. Putvinskis selle keskjuhatuse esimeheks ja liidu ülemaks. Selle aja jooksul arenes väike Kaunase kütisalk, kes esialgu käis koos Putvinskise korteris, vägeva organisatsiooni keskuseks, kellel on mitusada väeosa kogu Leedus.

1922. a. suvel Vl. Putvinskis raske tervisliku seisukorra pärast lahkus liidu juhatamisest ja elas tänini alaliselt oma kodus maal, võttes ainult vahete-vahel osa liidu juhatamisest, olles selle auesimees.

Olgu kerge talle kodumaa muld peale suurt elutööd vaba Leedu kasuks!

Lääne maleva kompaniide pealikute informatsioonikursus.

Möödunud sügisel, maleva talvise õppetegevuse kava kokkuseadmisel, tekkis maleva staabil mõte korraldada kompaniide pealikuile eraldi kursus. Selle vajadus oli selge, kuid siinjuures tekkis ühtlasi kahtlus, kas hea mõte leiab teostamist. Ei olnud kindlat usku, et üle maleva küllaldane arv kompaniide pealikuid koondub Haapsallu maleva staabi juure. Eriti raskeks muutub Läänemaal kogunemine talvel, kui tuleb Haapsallu saamiseks hobustega sõita ära 70—80 kilomeetrit.

Eeldades, et 50 % kompanii pealikuist siiski ilmub, jäädi kava teostamise juure.

Kompaniipealik on ju tähtsamaid pealikuid kaitseliidus. Tema on oma ümbruskonnas mitte ainult kaitseliitlaste vaimliseks juhiks, vaid ka kohusetruum ja usstavam riigikodanik.

Et kompanii on majanduslik üksus, siis on ka selle pealik ühtlasi suurel määral vastutav kompaniile välja antud kaitseliidu varanduse eest, mis omakorda nõuab pealikult palju hoolt ja aega selle järelevalve ja alalhoidu teostamises. Võib öelda, et kompaniipealik on õieti kohapealne kaitseliidu idee, töö ja tegevuse alalhoidja ja edasiviija.

Neid mõtteid meelestades oli tarvis kursuse töökava seada kokku nii, et saaksid valgustatud peasjali-

selt need küsimused, milledega kompaniipealikul kaitseliidu elus on kõige rohkem kokkupuutumist. Seepärast oli kavas peale riigikaitse teaduste, taktika, laskeasjanduse ja topograafia puht kompanii majanduse alasse puutuvate küsimuste selgitamine ja juhtnööride andmine.

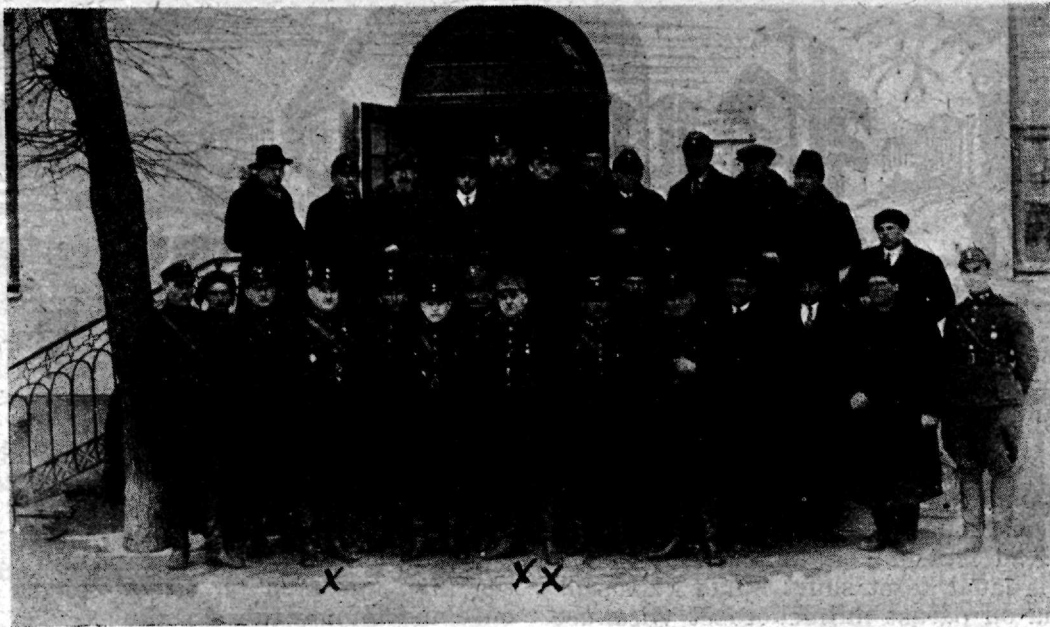
Esimene õppepäev algas määratud ajal maleva pealiku kapten Väedeni avakõnega, milles kanti ette mõjuvalt ja veenvalt need ülesanded, missugused kaitseliidu elus on kompaniipealiku teostada. Kõneleja mainis ühtlasi ka neid puudusi ja väärnähteid, missugused tulnud esile pealikute passiivsusest, teovõimetusest.

Samal päeval olid ka peastaabi õppepealiku kapten Partsi ettekanded laskesportliikude küsimuste üle. Ettekanded pakkusid kuulajaskonnale palju uusi mõtteid, uusi vaateid ja veendumusi, ühtlasi palju põhjalikke ja olulisi juhatusi laskespordi edendamises.

Esimesel õppepäeval oli veel kompaniis peetavate raamatute revideerimine ja kordaseadmine.

Õhtu saadeti mööda ühises koosviibimises, mille korraldas Haapsalu kodukaitse jaoskond, ja kinoetenduse jälgimisega.

Teine, viimane õppepäev, oli pühendatud peasja-

Lääne maleva kompaniide pealike informatsioonikursusest osavõitjad.
 X Major Balder, XX maleva pealik kapten Väeden.

liselt taktikalisele alale. Ettekanded olid peastaabi õpe-sportipealikult major Balderilt. Esimene loeng selgitas väga põhjalikult riigikaitseteaduste õppimise vajadust kaitseliidus, samuti andis ülevaate kaitseliidu sarnastest organisatsioonidest teistes Euroopa riikides. Järgmised ettekanded käsitlesid rühma kaitse ja pealetungi lahingut. Ettekandeid jälgiti suure huvi ja innuga, pealegi aitasid kaasa selgema pildi saamiseks sõnalisest kirjeldusest mitmesugused skeemid, tabelid ja diagrammid. Kõigiti huvitavaks ja töönaoliseks saavad eeskirjas antud väited, kui need on tõestatud näidetega möödunud võitlustest. Major Balder ei olnud ka kitsi vastavate näidete toomisega, peaaegselt vabadussõjast.

Viimane õppetund oli määratud pealike poolt esitatud küsimuste selgitamiseks ja läbirääkimisteks.

On täiesti otstarbekohane näha ette aeg seks otstarbeks, sest pealikuil on ikkagi südamel mitmesuguseid küsimusi ja nendele on vaja kord selgust. Läbirääkimisteks määratud aeg kujuneski elavaks mõttevahetuseks, mille kestes maleva pealik ja major Balder pidid andma mitmesuguseid selgitusi.

Lõppis kursus ringkonna juhatuse poolt korraldatud lõunasöögiga.

Ei saa jätta märkimata seda asjalikkust, tõsidust, millega tööst võeti osa, ja seda südamlikkust, sõbralikkust ja ülevat meeleolu, mis valitses neil kahel päeval. On ju kompaniide pealike ülemalevaline kogunemine erakordne juhtumine, seepärast kandis ka see tavalist pidulikku ilmet ja meeleolu. Lahkuti ülevas meeleolus, olles valmis kindlasti edaspidi ilmuma säärasele kursustele.

O. K.

Seenefreial proovib uut kaitseliidu marssi.

Võta pill kotist välja ja pane lugu peale.

Mul on sant kõrvakuulmine, ehk saaks kõvemini.

!!!!!!

Kuude

Maila Talvio romaan

Soome vabadussõjast. Soome keelest tõlk. L. K. (Järg 11).

Vanamehe näo-jooned olid teravalt pingul. Viimaks voolas tume verelaine üle ta otsaesise. Ta oli taibanud, miks Someri peremees ei tulnud koju.

Tema poeg ei olnud mingi juhusteotsija. Ta oli kaotanud kodu ja au.

Nüüd võis asuda õpetajahärra asjade arutamisele. Nad istusid kõik saali. Hõbekohvi-serviis seisis laual keset suurt hulka küpsiseid. Alma Tuuna oli pärast mitmekordset viisakuse pärast tõrkumist õnnelikult asetatud istuma sohvale, Lennart Mäkimatka kihlatuna oli see koht sünnis ainult temale. Õpetajaproua istus ta kõrval punapõselisena ja kerge värinaga otsaesisel üle silmade, mis ilmutas tas valitsevat põnevust. Vaiksel ja õrnalt jälgis teda õpetaja pilk, nende haruldaselt soe suhtumine üksteisesse oli tuntud kogu kihelkonnas, nad olid üks süda ja üks hing. Praosti abikaasa ei olnud küll just eriliselt ilus, kuid tal olid ilusad tumedad silmakulmud, ta oli rõõmsa loomuga, ta laulis meeeldi ja ta lainetav juus oli seevõrra rohke, et ta ei näinud teadvat, kuhu seda paigutada.

Akna ees nagises puuoks tuule käes, laste hääled kõlasid läbi seinte, ümber söögilaua kõlisesid kohvitassid. Kuid jutt ei tahtnud sobida. Praostiproua kõneles peaaegu ainukesena, puudutades kord üht, kord teist asja. Alma Tuuna püüdis oma pilkudega tungida isa näosse, et jõuda selgusele selle üle, millest oli olnud jutt tema ja praosti vahel. Kaupmees vahtis oma suurte kalasilmadega kohvitassi, nagu oleks ka temal olnud mingi mure. Igati valdas piinlik tundmus. Äkki puhkes õpetaja näos esile naeratus, mis nagu lamp helendas toas valitsevat hallust.

„Anna-Liisa, sina!“ ütles ta, paljastades oma ühtlasi, valgeid hambaid, „kas jutustame oma sõpradele meie murest? Asi on nimelt see, et olen saanud kirja, väga, õige kurja kirja, ning olen teeb meie emale peavalu.“

„Südamevalu teeb ta!“ kõlas kui karjatus õpetajaproua huulilt, ja pisarad tungisid tal silmi. „Sa oled nii ettevaatamatu... minu mees on nii väga ettevaatamatu, kõigile peab ta ütleva tött. Igasse asjasse peab ta end segama.“

„Aga kallid naine, sa kõneled ju kui mees, kes sai toime esimese roimaga maailmas: „Kas pean mina olema oma venna karjane?““

Ta pehendas oma sõnu sooja naeratuse abil.

„Igal ajal peab olema oma piir,“ jatkas õpetajaproua. „Mis sa küll ütleksid, kui vahetpidamata sinu juure tuleksid inimesed ja kõneleksid sellest, mis sellele või teisele pole meelepärast.“

„Mis ma küll ütleksin, sa nägid seda ju ise: see kiri, mis sind on teinud nõnda rahutuks, on olnud minule tühjaks tuuleks.“

„Jumal teab, mis nad sinuga võivad teha sinu külaskäikudel haigete juure, kui sa nõnda üksikutel teedel...“

„Aga Anna-Liisa!“

Õpetaja pistis ikka alles naeratades käe põuetasku. Ta naine kargas püsti ja hakkas kohvitasse kokku koguma. Kirja käes hoides istus õpetaja oma paigal ja silmitses ikka alles oma naist. Ta ei naeratanud enam. Tõsine kurbus kattis ta nägu. Õpetajaproua tundis seda isegi läbi allavajutatud silmalaude, ta peatus oma tegevuses ja istus jälle maha. Väike sõnatu mõttevahetus oli hetkeks leidnud aset mõlema abielurahva vahel, kes üksteist nii südamest armastasid: naine oli saanud noomituse ja püüdis nüüd võita tagasi oma tasakaalu. Juuresolijaist oli Alma Tuuna ainuke, kes aimas midagi oma istenaabri meeleliigutusest. Kirikuisa ja kaupmees ootasid põnevusega kirja sisuga tutvumist.

„Kas ei annaks sa meile veel ühe tassi, ema?“ küsis õpetaja ja naeratas juba jälle.

Õpetajaproua oli tassid juba segi ajanud, ta juba enne punetav nägu muutus veel punasemaks, ta palus kohmetanult vabandust ja läks tooma uusi tasse. Söögitoas tabasid ta väikesed tütarlapsed. Hagaril oli talle midagi öelda, nimelt — aga keegi ei tohtinud seda kuulda. Kas ta tohib anda küpsiseid Irjale ja Siirile? Aga muidugi, kas lapsed polnud neid siis veel saanud? Jah, seda küll, aga Irja ja Siiri tahtsid kindlasti veel saada. Ema mõtles hetke, kuna ta tütar ikka alles ta kaela ümbert kinni hoidis; kui asi oleks puutunud ta enda lastesse, siis oleks ta ütelnud — ei. Ta pilk viibis Irjal, kes oma tumesinises sametkuues seisis puhveti juures ja nokitses ühe stanioolpaberist valmistatud tähekesega kallal.

„Kas Irja ja Siiri soovivad neid veel saada?“ sosistas ta oma tütrele kõrva.

„Jah.“

„Siis anna neile, nad on ju meie külalised,“ otsustas ema kiiresti, „aga teie, kes te siin olete kodus, teie ei võta ühtki.“

Hagar vabastas enda kiiresti emast ja läks asjaliku ilmega näos söögituppa. Ta võttis seal leivakorvi kaasa, ja ema kuulis, kuidas ta ütles:

„Palun, Irja, — sa ei saa enam ühtki, Lydia, sa oled oma kodus. Palun, Siiri!“

Seepeale tuli ta leivakorviga tagasi. Ta sarnles oma emale selle noores eas, jõuline ja osav, nagu ta seda oli. Ta näos ei ilmutanud vähemgi liigutus, kui raske see talle oli olnud loobuda maiustusist. Ta väikesed liikmed põlesid elust, tast hoovas midagi nii küpset, et teda mingis päkapikulaste ilmas oleks võinud pidada kümne lapse emaks. Noorem õde Lydia oli astunud lävele ja võitles seal pisaratega. Tal oli nähtavasti nõu ema veel edasi painata. Aga vanem võttis tal käest kinni ja viis ta pikema jututa söögituppa, kus Someri lapsed hüplesid piparkooke käes hoides, nõnda et nende heledad juuksed aina lendlesid. Ema nägi kõike seda ja mõtles: hoiu neid karmusega, keda sa armastad, jätta neile vabadus, kes ei puutu sinusse. Ta sai sellega ühtlasi võitu oma sisemise liigutuse üle ja mõistis oma meest: ta pidi oma kogudust hoidma karmusega, kui ta teda armastas. Ning Jumala sulasega pidi ta armastama oma kogudust. Abielurahvas vahetas vaid üheainsa pilgu — see kestis küll ainult kiire, lühikesest hetkest, aga sellest jätkus nende veenmiseks, et nad olid jälle ühel nõul.

Kirikuõpetaja loeb oma sõpradele kirja ette.

Õpetaja võttis nüüd kirja kätte. Külaliste pilgud kiindusid ümbrikusse, Alma Tuuna omad ehmunult, kirikuisa omad karmilt, kaupmehe omad vaid uudishimulikult. Anna-Liisat ei valanud enam kartus. See oli ta mehe kohus ütelda

da inimestele tõtt, seda ütelda seepärast, et ta neid armastas.

Paber kahises, akna ees sundis tuul lehetut puuksa hoigama. Õpetaja hakkas naeratades lugema ja ta naine kuulis naeratades pealt.

Sina kiriku raisk!

Pane tähele seda esimest hoiatust! Riigikiriku mädanemine on juba muutunud lentsõnaks. Tema teenrite peahuvi seisab selles, et hoolitseda oma isikliku kasu eest. Kapitalismi ustavate kaitsjatenä segavad nad end maistesse asjadesse ja moodustavad jumaliku ilmakorra nime all toe rikaste eesõigustele. Läbi keskaja prilli silmitsevad nad maailma. Sina, Kankaa koguduse raisk, ei erine milleski üldisest karjast. Hoiu oma rasvast vatsa ja oma kukrut, sest proletariaadi silmad on juba avatud, ning ta ei kavatse jääda sõnakuulelikuks, kirikule alistuvaks, ohvriks valmis tapalambaks. Hoiu end, kui lähed surijate sängide juure teostama oma vigurdamisi. Säärast äri ei tohi enam sallida. Enne kui midagi aimad, plahvatab!

Tasuja.

Õpetaja käänis kirja kokku, pani ta ümbrikusse ja pistis selle tasku. Värin ta naise otsaesisel oli alanud uuesti. Nii külalised kui omad istusid vaikides paigal. Hetke hiljem hüüdsid Alma Tuuna ja kaupmees korraga:

„Tahaksin teada, kes seda küll võiks olla kirjutanud?“ Ja nad hakkasid kord üksteisele, kord naeratavale õpetajale otsa vahtima.

„Kes võiks selle kirja olla kirjutanud?“

„Seda ma ei tea,“ ütles õpetaja. „Siin ei tohiks mul olla vaenlasi.“

„Kemppainen olevat ütelnud lähvardusi,“ tähendas kaupmees, „kui praostihärra kõneles salajase viinapõletamise vastu.“

„Ega's teie, armas sõber, ei suuda uskuda, et Kemppainen on kirjutanud selle kirja?“

„Ei, Kemppainen ei mõista isegi lugeda.“

„Aga kui see on ta vend? Kas ei viibi ta praegu siin?“

„See karistusvang? Ei, see on arvatavasti mingi sulerüütel.“

„Meie kihelkonda on viimasel ajal tulnud nii palju võõraid inimesi.“

Õpetajaproua koristas vaikides kohvitassid kokku, ta käed värisesid, kui nõud kõlksatasid vastamisi, nagu oleks see heli talle teinud haiget. Alma Tuuna pilk otsis tahtmatult õpetaja kumerat rinda, mis tundus orelina, kui ta kõneles. Õpetaja oli pigemini kõhn kui paks, aga vana võimlejana oli ta kannud hoolt ka „püha hinge templist“.

Silmapilgu istuti vaikides. Siis algas uuesti küsitlemine. Jälle vaigiti, ning jälle esitati küsimusi.

„Jah, mu austatud sõbrad,“ ütles viimaks õpetaja, „mul polnud sugugi nõu teid sellega tülitada, et te peaksite mulle andma nõu. Tahtsin vaid oma lähemalseisjatele näidata, missugused voolud leiduvad meie koguduses.“

Kaupmees oli arvamisel, et see kiri igal tingimusel tuleb esitada politseile. Alma Tuuma palus arglikult ja ääri-veeri mööda, et õpetaja sellest ainult kuidagi ei kõneleks kirikus. Inimesed ärrituivad jutluse pärast. Kui vanalt kirikuisalt küsiti ta arvamist, raputas ta vaid pead ja ütles:

„Äää... äää... viimased päevad... maailma ots.“

„Ma ei kavatse midagi ette võtta,“ ütles õpetaja, kui kõneaine oli läbi harutatud ja punkt asetatud selle lõppu. „Ükski juuksekarv ei lange meie peast ilma Taevase Isa tahtmiseta. Kas sa ei annaks meile veel kohvi, ema?“

Õpetajaproua tõusis kähku üles ja katsus kohvikannu. See oli muutunud jahedaks, ja nõnda läks ta siis sellega kööki. Vahepeal ei sobinud toas enam jutt. Kui õpetaja läks telefoni juure, jätkasid Alma Tuuma ja kaupmees innukalt mõistatuse lahendamist.

„Vaadake, mul on tunne,“ sosistas Alma, „et... aga see on vist väga paha, kui sellest kõneldakse... Mul on täiesti tundmus, et see... aga ärge te kellelegi midagi öelge... või ei peaks ma siiski... Teie ei ütle seda ometi kellelegi? Ma arvan, et see on kõster.“

Ta sosin oli parajasti jõudnud lõpule, kui õpetaja sammud jälle lähenesid. Kaupmees ei saanud mahti vastamiseks, aga ta suurte silmade pilk avaldas, et see oletus ei olewat päris võimatu.

Somerilt oli lapsi kutsutud koju. Ent neile ei meeldinud see veel sugugi. Nad proovisid vahetpidamatult riideid oma mängu jaoks. Lauri, kes alul nii väga oli tunnud rõõmu oma õpetajaameti üle, oli äkki võtnud pähe hakata trummilööjaks. Jeremias oli uurinud piibli teksti ja kindlaks teinud, et säärane amet mänguse ei sobi. Vaatamata sellele oli Lauri jäänud püsima oma otsusele, ja uitas ringi plekktoosiga kaelas ja puulusikaga kummaski käes. Ühes ema moodiajakirjas oli ta kord leidnud ühe poisi, ühe väikese trummilööja, pildi, mis temasse oli avaldanud kustumata mulje.

„Asjad jäävad kõik siia!“ hüüdis Jeremias hõõguvail palgeil. „Kõik riided, kepid ja tähed!“

„Ning igauks toob järgmisel korral kaasa ühe künla,“ seletas Hagar.

„Kaks vahakünalt peavad olema ühevärvilised!“ kuuludus jällegi Jeremiase ere, vaevatud hää.

„Mina võtan onu Fedja ilusad, lillelised künlad!“ hõiskas Irja.

„Need ei kõlba ju kuhugi!“ hõigati talle pikema jututa vastu, ning Jeremias paiskas käärid klirisedes lauale. „Ära näe vaeva nende toomisega!“

Irja jäi vaikides seisatama ja piilus talle altkulmu otsa. Siis sööstis ta kui kass poisi kallale ja hakkas tada oma rusikatega peksma. Jeremias ei löönud vastu, vaid taganes tema eest. Nii pöörlesid nad ümber laua. Lauri pöristas oma puulusikatega plekktoosi, nagu peaks ta saatma nende toimingut. Hagar ja Lydia panid riided kokku ja laksatasid neid õhus nagu täiskasvanud inimesed, kui nad pesu sirgu tõmmates kokku panevad.

Male.

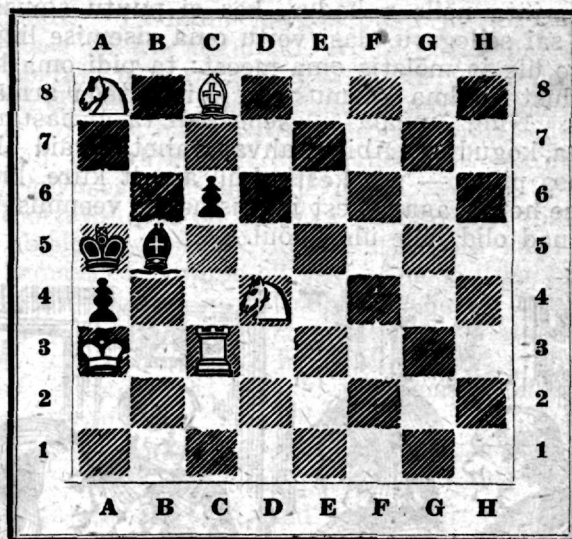
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 73.

Kokku seadnud Grigori Puis (Viljandis).

„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Ka3, Vc3, Oe8, Ra8 ja d4.

Mustad: Ka5, Ob5, Ea4 ja c6.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lahendusi palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26 krt. 6, A. Burmeister.

E. Karpi ülesande nr. 71 lahendus.

1. Le7-f7, Oe8:f7,

2. Rg5:f7 annab matt.

1. (Le7-f7), Kh6:g5,

2. Lf7-f4 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: n. ltn. E. Kostabi, G. Baum ja E. Karp (Tallinnast), veltv. J. Mürk (Tapalt), n. allohv. E. Riisk (Viljandist), J. Ungerson (Elvast), stud. jur. Jaan Voitka (Tartust), H. Ilus (Võrust).